

Dinsdag 16 mei 1916 – ochtendeditie

Belgische school in Den Haag.

Gisterochtend heeft in tegenwoordigheid van de Belgische minister van kunsten en wetenschappen en de Belgische gezant, baron Fallon, in het gebouw van de Belgische school in Den Haag het mondelinge gedeelte van het vervroegde eindexamen van enkele leerlingen van de hoogste klas plaats gehad, die weldra naar het front zullen vertrekken.

Minister Poulet en baron Fallon maakten deel uit van de examencommissie.

De bijeenkomst werd geopend door minister Poulet met een toespraak in de Franse en Vlaamse taal. Hij deelde mee, dat voor de leerlingen, die aan hun vaderlandslievende plicht voldoen en nog niet wegens leeftijd of vorderingen eindexamen kunnen afleggen, maatregelen zullen worden getroffen, opdat ze geen schade lijden.

Met grote erkentelijkheid gewaagde spreker van de verlichte geest van minister Cort van der Linden, aan wie het is te danken, dat het Belgische onderwijs voor Belgische kinderen hier te lande een omvang heeft genomen als in geen ander land. Voorts verklaarde spreker, dat de Belgische regering een volkomen gelijkstelling wenst te verzekeren aan de beide talen, en het bestuur der Belgische school in Den Haag geen moeite heeft gespaard, om zoveel mogelijk Vlaamse jongelieden in het Vlaams onderwijs te doen geven. Met dankbaarheid getuigde spreker van de medewerking der Nederlandse autoriteiten en van hetgeen de directeurs en de leraars der school hebben tot stand gebracht.

Memoranda (KVdW).

Brussel, 4 mei.

Wij hebben niemand niets meer te benijden: wij hebben bijna hondenvlees gegeten. En het is dan nog zo heel zeker niet, of ik dat “bijna” niet in de pen had mogen houden!

Men vertelt namelijk, en er bestaat geen reden om het niet te geloven, voor ons, die anders sceptisch hebben leren worden, - men vertelt, dat de politie de sluiting van een spekslagerij heeft bevolen (en die inderdaad gesloten is: ik heb het met eigen ogen gezien), omdat men er vier prachtige honden had zien binnen gaan, die er nooit meer buiten waren gekomen. Men is, schijnt het, gaan zien, waar de beesten toch mochten vertoeven: men heeft, helaas, nog alleen hun lijk mogen ontdekken; wat zeg ik: hun lijk?: hun gevierendeelde ledematen, hun stukgesneden ingewanden, klaar om tot worst gemalen of gehakt te worden, om dan verder, zoals men licht vermoedt, met een beminnelijke glimlach, zij het dan ook tegen hoog geld, aan de menselijke consumptie te worden overgeleverd.

“Nous l'avons cette fois, Marquis, échappé belle!” zou Madame de Sévigné hebben uitgeroepen. En ik herhaal erbij, dat het dan nog zo heel zeker niet is, dat wij aan mopsenvlees vooralsnog en geheel zijn ontsnapt. Want zou het niet waarlijk verwonderlijk, en haast niet te denken zijn, dat de politie juist bij dat éérste, dubbel cynisch vergrijp, de hand op de schuldige legt? Dat zijn wij zowaar van haar niet gewoon ...

Ik voor mij zal dan nooit aarzelen te verzekeren, een jaar of twintig na het sluiten van de vrede, dat men te Brussel onder de bezetting hondenvlees at. Het is de glorie van de oudere inwoners van Parijs, dat zij onder het beleg van 1870-71 allerlei viezigheden verorberden, en er dan nog om lachten op de koop toe. Tot op heden kon Brussel dit aan Parijs benijden; nu echter mogen wij op beide onze oren

slapen: wij hebben onze culinaire legende, die, wie weet, misschien alleen de zuivere waarheid is.

En die mij, terwijl ik dit zit te schrijven, met niet veel minder dan walg vervult ...

6 mei.

“Ik ben alle welsprekendheid beu!”, moet Carson hebben gezegd; en zie, dat is een woord dat mij onmiddellijk naar het hart is gegaan: geen dat beter het gevoel weergeeft van wie de juiste waarde der woorden weet te appreciëren, en zich al de woorden herinnert die, officieel en niet officieel, deze oorlog heeft uitgelokt.

Deze oorlog heeft alle wapens gemobiliseerd, ook de menselijke tong, volgens Esopus de Phrygiër het beste en slechtste der dingen. Over al de andere wapens mogen wij nu deze éénentwintig maanden heel wat hebben geleerd: wij blijven niet te minder onbevoegd over hun ware betekenis, en men kan er ons heel wat over blijven wijs maken. Wat echter het woord aangaat, gesproken of geschreven, naakt of omkleed met retoriek: daar heeft de gewoonte en het eigen gebruik ons een zuiverder inzicht in gegeven; men kan ons er niet mee bedotten dan als wij daar in toestemmen; toegeving of niet, moeten wij eindigen met er de waarde en de dracht van in te zien. Ik hou het er dan ook voor, dat de grootste verbluffing van de geleerde, die in latere tijden de geschiedenis van de oorlog schrijven zal, zal zijn: eerst dat ganse volkeren er waarlijk in toegestemd hebben zich door woorden te laten bedriegen die het tegendeel zegden van wat zij met hun ogen zien en met hun oren horen konden; daarna dat zoveel bloed vergoten werd voor leuzen en beginselverklaringen, waar ieder van kon inzien kon dat zij niets dan lege woorden, of zelfs leugen inhielden. Eenmaal de oorlog gedaan, dan zullen wij, ik twijfel er geen ogenblik aan, elkaar in de ogen kijken en zeggen: wat heb ik

mij moedwillig laten bedriegen en hoe heb ik mezelf bedrogen, - zo, dat de oorlog er telkens door verlengd werd. Maar zulke vaststelling zal dan wel wat laat komen, vrees ik ...

Intussen is een der leidende mannen in Engeland alle welsprekendheid beu, - buiten de zijne allicht. Maar zelfs als ieder met welgevallen nog slechts naar die eigen stem bleef luisteren, doch de oren sloot voor die der anderen: zou het ons niet reeds een stapje verder brengen? Wie in de woestijn preekt, kan al niet heel veel kwaad meer berokkenen. De meest paradoxale verklaringen worden er de onschuldigste bij. En misschien zouden de verwoedste redenaars, overtuigd dat hun schittering slechts ijdelheid is, zich gaan tevreden stellen met handelen, in de enige zin waar heil van te verwachten is; die van het recht.

Helaas, zover brengen wij het niet, zo lang het woord blijft dienen "*pour déguiser la vérité*" ...

8 mei.

België, hoewel voor het overgrootste deel bezet, hoe dan ook economisch verlamd en ten dele gedood, kon niet nalaten in de algemene beweging, die dringt naar het voorzien in de eigen behoeften, die tracht naar de eigen economische onafhankelijkheid, mee te willen doen. Wij zien hier kleine industrieën ontstaan, die geen karakter van tijdelijkheid dragen, en, is het de nood vooral, die deugden deed ontwaken, waarvan wij niet bewust waren, dat zij in ons te sluimeren lagen. Wij hebben ons in vele gevallen moeten gaan behelpen met eigen producten, waarvan wij niet vermoedden, dat wij ze bezaten of zelf maken konden. Wij zien verder dan de tegenwoordige omstandigheden, en het is niet alleen om wat werk te verschaffen aan werklozen, dat sommige nijverheidstakken in het leven zijn geroepen.

Zo, bijvoorbeeld, de poppenfabricage: een allerliefste vak, voor hetwelke wij als de gehele wereld van Duitsland en van Frankrijk - meer bepaald van Leipzig en van Parijs - afhingen, en dat nu reeds inheemse voorbeelden heeft voortgebracht, waar men zich waarlijk niet voor schamen moet. In een winkel der Koninklijke Plaats heb ik ze uitgesteld gezien: vergelijkingen wil ik niet maken, gesteld dat ik daartoe in staat zou zijn. Maar ik mag zeggen dat die poppen, heel goed uitgedost, iets bijzonders hebben, dat ze weldra zal doen onderscheiden zo ze op de markt komen, en waarvan ik niet twijfel of het bezorgt hun bijval.

Een andere nijverheid, die niet nieuw is, maar uitbreiding schijnt te willen nemen: de messenmakerij. Ge weet, dat onder de Belgische huisnijverheid de wapenmakerij der omstreken van Luik onder de meest bloeiende was. Die wapenmakers nu, het spreekt van zelf, zagen zich onder de oorlog van hun broodwinning beroofd: zij hebben niet lang gearzeld, en zijn messenmakers geworden. Enkelen smeden zelfs luxemessen, waar allerlei versieringen op gegraveerd worden: een ander groot magazijn der stad toont daar stalen van, die zeer geslaagd zijn. Worden nu, met en door de vrede, de bewapeningen der onderscheidene naties beperkt (en waarom zou ik voor een ogenblik die illusie, waar ik trouwens niet overdreven in geloof, niet koesteren), dan hebben die nieuwe messenmakers een blijvende broodwinning, die weer aan de nationale nijverheid ten goede komt.

Aldus bereiden wij, niettegenstaande dat alles, de toekomst voor. Het is zeker niet zo heel veel. Maar het heeft niet te minder betekenis.

Dinsdag 16 mei 1916 – avondeditie

Men meldt ons uit Maastricht:

Er kunnen geen aardappelen met vergunning meer ingevoerd worden in België. Het generaal-gouvernement weigert daarvoor spoorwegmateriaal af te staan, omdat het beweert, dat nodig te hebben voor militaire doeleinden.

Zo wachten ook reeds weken lang aanvragen voor kleine zendingen naar in België wonende Nederlanders op Genehmigung van het generaal-gouvernement te Brussel, zonder welke al deze pakjes niet per spoor mogen verzonden worden.

De begroting van bezet België voor 1916.

Brussel, 15 mei.

Voor de tweede keer reeds tijdens de oorlog verscheen een door de Duitse overheden samengestelde begroting: ditmaal van de gelden, waarover men in 1916 zal kunnen en moeten beschikken. En hoewel de eindcijfers door Wolff reeds enkele dagen geleden geseind werden, wil ik hier, evenals verleden jaar, bij de begroting over 1915, bij verschillende posten en hoofdstukken enkele kanttekeningen maken. De cijfers zijn afgerond in miljoen franken; het getal tussen haakjes duidt het overeenkomstige bedrag voor het vorige jaar aan.

De ontvangsten worden dan becijferd op 248,5 (175), de uitgaven op 274,5 (198), zodat er een tekort is van rond 26 (23) miljoen frank, dat, zoals eveneens in 1915 werd bepaald, door bijzondere middelen te verschaffen bij verordening zal gevonden worden. Onder de vermeerderde ontvangsten noteren wij vooreerst de directe belastingen, welke van 61,5 tot 74 miljoen gestegen zijn, waarvan grondbelasting 29 (25), belasting op de inkomsten op winsten behaald door vennootschappen enz. 15 (8) miljoen. De buitengewone belastingtoeslag ten laste der afwezigen, vorig jaar op

1,5 miljoen geraamd, is nu pro memorie geboekt. De opbrengsten der invoerrechten worden begroot op 29,5 (14,5), die der accijnzen op 75 (66,5), der registratie op 10 (2), der successie op 16 (13) miljoen. Het aandeel van de staat op de winsten der Nationale Bank daalde van 4.6 op 2,5 miljoen.

Onder de uitgaven verdelen zich over de verschillende ministerie aldus: openbare schuld 35 (id.), dotatiën 0,75 (0,5), justitie 29 (26,5), binnenlandse zaken 6,25 (4), wetenschappen en kunsten 43,5 (34), nijverheid en arbeid 15,5 (11), financiën 114 (60), landbouw en openbare werken 29 (25) en onwaarden en terugbetalingen 1,5 (id.) miljoen. Gaan wij deze hoofdstukken na, dan vinden wij de volgende belangrijke verschillen.

Bij justitie zijn vooral de posten voor jaarwedden, weldadigheidsinrichtingen en gevangenen hoger geworden: het drukken van het Wet- en Verordeningsblad van 100.000 F op 140.000 F gebracht.

Bij binnenlandse zaken is de gezondheidsdienst van 794.000 tot 2.399.000 F gestegen, waaronder bv. de post gezondheidsdienst der grenzen en zeehavens, voorzorgsmaatregelen tegen besmettelijke ziekten en kosteloze levering van serum tegen difteritis verhoogd is met 360.000 F, die voor bestrijding der tuberculose met 85.000 F. Aanmoedigingen ter verbeteringen, die voor de openbare gezondheid van nut zijn, werden van 100.000 F op 1.300.000 F gebracht.

In het hoofdstuk wetenschappen en kunsten werden de posten voor het historisch instituut te Rome (5512 F) en reisbeurzen (28.000 F) geschrapt; verhoogd werden: jaarwedden personeel staatshogeschole 1,5 (1,4), jaarwedden middelbaar onderwijs, terwijl het hoofdstuk lager onderwijs van 23 op 31,3 werd gebracht.

Ook de posten uitgetrokken voor musea en andere wetenschappelijk instellingen werden verhoogd.

Bij nijverheid en arbeid treffen we eveneens voor het onderwijs vermeerdering van subsidies aan: de deelneming van de staat in de instelling van ouderdomspensioenen steeg van 7,9 op 11,5.

Onder financiën verdienen deze posten vermelding: officieel kantoor voor handelsinlichtingen en voortdurende tentoonstelling te Laken 84.000 F (vorig jaar nihil), beheer der spoorwegen 8,4 (7,3), aandeel van België in de kosten van het Duits bestuur der posten en telegrafen in België 20 (idem), kosten van het Duits bestuur in België 9 (4,5), renten en aflossingen der leningen door de provincies aangegaan voor de betaling van de oorlogsschatting, dienstjaren 1915 en 1916, 45.466.667 F, aanmoediging van de staat tot heropbouw van door de oorlogsgebeurtenissen vernielde of beschadigde gebouwen (nieuwe post) 2 miljoen.

Bij openbare werken zijn ook verschillende verhogingen voorgesteld. Wegen komen op 7,5 (2,25), werken aan rivieren en vaarten op 2,8 (1), havenwerken op 2,25 (1,5): voorts werden nieuw uitgetrokken 200.000 F voor de voltooiing van het gebouw van het provinciaal bestuur te Brugge en 10.822.200 F voor openbare werken onder toezicht van de Duitse overheid uitgevoerd.

Ons bruinbrood in België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 13 mei:

Dat met name te Gent het uit ons land ingevoerde bruinbrood aanleiding gaf tot klachten berichtte ik u voor enkele dagen. De Gentse Bien Public komt nu vandaag hierop terug in het volgend artikel:

Gedurende enkele dagen reeds wordt er geen Nederlands bruinbrood meer verkocht in de gemeentelijke winkel. Reden hiervan is, dat het gemeentebestuur er voorlopig van heeft afgezien een koopman beschikbaar te stellen, welke men zonder overdrijving smerig kan noemen. De kleine bruine broden, welke voor 62 centiemen verkocht werden en in het begin betrekkelijk voldoende werden geoordeeld, waren inderdaad sedert enkele dagen niet meer dan een bol schimmel geworden. De heer Borres, directeur van de gemeentelijke winkel, heeft ons in staat gesteld kennis te nemen van een dossier, waaruit o.m. blijkt dat de stad en de coöperatieve vereniging Groothandel, die als tussenpersoon dient tussen ons gemeentebestuur en de Nederlandse bakkers, alles in het werk hebben gesteld om aan deze toestanden een einde te maken. De broodjes uit Nederland, die gebakken worden door een groot aantal kleine bakkerijen uit het grensgebied, zijn zeer zeker geen broden van eerste kwaliteit, maar, wanneer zij op tijd afgeleverd werden, zouden zij toch voldoening kunnen geven aan de verbruikers. Evenwel worden zij, een dag reeds oud, opgeladen in hermetisch gesloten wagens, en nu heeft, tijdens de vroege warmte, welke wij gehad hebbe, het brood gedurende het lange transport gebroeid, zodat het volstrekt ondeugdelijk voor de consumptie is geworden. Schepen de Weert, die persoonlijk naar de grensstreken is gegaan, en de vereniging Groothandel van haar kant hebben alles in het werk gesteld, opdat het bakken en verzenden van het brood zou geschieden op een wijze, die verdere teleurstellingen voorkomt. Men moet nl. niet vergeten, dat de bevolking bij deze broden een betrekkelijk belangrijk supplement vond (6000 broden per dag) op de onvoldoende voeding, waartoe zij genoodzaakt is.

Indien wij, gaat het blad voort, hierover meenden te moeten uitweiden, is dit vooreerst met het oog op de voeding van onze bevolking, maar ook om te antwoorden op een bericht, dat dezer

dagen in het algemeen Handelsblad verscheen ...¹ En hieromtrent heeft de heer Borres ons een bijzonderheid medegedeeld, die haar belang heeft. Hoe slecht het brood ook was, de eerste dag, waarop men de koopwaar geweigerd had, smeekten arme vrouwen de directeur nog hun het brood toch maar te geven, hoe het ook was, “want” zegden zij “onze kinderen hebben niets te eten.”

Dit is, wel te verstaan, niet het geval voor de meerderheid, want ten eerste bevinden zich een grote menigte mensen, die van de publieke armenzorg moeten leven, in de onmogelijkheid 62 centiemmen voor een klein bruinbrood te geven, terwijl anderzijds zij, die nog wat geld hebben dank zij hun werk of hun spaarcenten, zeker geen koeken vragen, maar de broden uit Nederland, zoals die de laatste dagen in Gent aankwamen, zullen hun niet kunnen bekoren voordat elk ander voedingsmiddel verdwenen zal zijn. Dit is de reden dat honderden broden onverkocht zijn gebleven, zoals het Algemeen Handelsblad berichtte.

Tot zover het Gentse blad, dat een weerklank vindt in een opmerking van de hier ter stede verschijnende Belgique van heden. Dit blad vermeldt, dat schepen Hallet, die zich hier met de volksvoeding bezighoudt, besloten heeft het Nederlandse brood niet meer over de gemeenten van Groot-Brussel te verdelen, maar het in slechts vier winkels tegen 60 centiemmen per brood voor iedereen te koop te

¹ Het bericht, waarop de Bien Public hier doelt, verscheen in het Handelsblad van 4 mei, avondblad, kwam uit Sas van Gent en luidde: Dat het oorlogsbrood niet overal in de smaak valt, is bekend, maar dat de Belgen weigeren te eten, is wel een bewijs, dat de honger, die rauwe bonen zoet maakt, daar toch nog niet zo nijpend wordt gevoeld. Te Gent liggen honderden kilo's bruin brood, sedert 10 dagen opgespaard. Wat ermee gebeuren zou, was mijn zegsman echter onbekend.

stellen. En het blad voegt er dan aan toe: Het is zeker, dat het bruinbrood uit Nederland zich tot nu toe niet verheugt in de gunst der huismoeders, die het te zwart vinden, donkerder dan het Brussels. In de gemeentelijke winkels boden de verkopers het aan alle klanten aan, met weinig bijval echter ...

Mij dunkt dat hier van Nederlandse zijde een onderzoek gebiedend noodzakelijk is. De Hollandse naam heeft hier in de laatste tijden al genoeg te lijden gehad van onverdiende verdachtmakingen, en bovendien ... men helpt goed of men helpt niet, nietwaar?

Goederenvervoer naar, in en uit België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Reeds meermaals heb ik hier ter plaatse de lezers opmerkzaam gemaakt op de zeer uitvoerige bepalingen, welke het goederenverkeer uit en naar België, alsook binnenlands, regelen. Zo komt nu een verordening van 15 april jl. (bekendgemaakt 7 mei) vastleggen bij welke kantoren men zich moet vervoegen om vergunning van vervoer in het binnenland te bekomen voor alle mogelijke koopwaren. De lijst is te lang om hier overgenomen te worden, maar belanghebbenden mogen er op voorzien zijn, dat zij bij niet opvolgen van de zeer nauwkeurige voorschriften boeten tot 30.000 mark of gevangenisstraf tot drie jaar kunnen oplopen.

Een verordening van 2 mei, eerst nu bekend gemaakt, bepaalt dat voor het verlenen van in- en uitvoervergunning een recht van één procent van de in de aanvraag aangegeven waarde moet worden betaald. Dit recht komt niet in aanmerking bij aanvragen voor een bedrag beneden 100 frank en moet betaald worden voordat de vergunning verleend wordt.

Ingezonden stuk. Voor professor Fredericq.

Geachte redactie!

Uit een artikeltje in uw blad verneem ik, dat zich een commissie van Belgen gevormd heeft, om aan prof. Pirenne naar Duitsland boeken en sigaretten te zenden. Men had ook prof. Fredericq in die goede gaven willen doen delen, maar van betrouwbare zijde had men vernomen, dat deze aan vrij wat minder strenge behandeling onderworpen is dan zijn collega Pirenne.

Nu gun ik mijn vriend Pirenne gaarne alles goed, maar ik moet toch in billijkheid zorgen, dat daarbij vriend Fredericq niet te kort komt: en ik bemoei mij te eerder met de zaak, omdat ik denklijk word aangehaald als de "vriend in Nederland", aan wie Pirenne gevraagd heeft om boeken en sigaretten. Inderdaad ben ik die vriend: maar ik moet toch zeggen, dat Fredericq harder behandeld wordt, want terwijl Pirenne mij reeds meer dan eens eigenhandig een berichtje zond, heb ik van Fredericq nog geen letter ontvangen en uitsluitend een groet of een boodschap door personen, die berichten van derden uit het kamp hadden. Bovendien heb ik, daar Pirenne's verblijf het eerst bekend is geworden en het aan te nemen was, dat beiden bijeen waren, aan hem eerst een dubbele portie gezonden. Toevallig hoorde ik dan ook, dat Fredericq niet minder dan zijn collega snakt naar sigaren, sigaretten en tabak. Ook smakelijk voedsel is natuurlijk voor beiden gewenst. Maar aan boeken hebben ze thans geen behoefte meer: prof. Harnach te Berlijn heeft hun boeken doen zenden van de Berlijnse bibliotheek, en ik heb gehoord, dat althans Fredericq die reeds ontvangen heeft.

Ik hoop hartelijk, dat beide heren veel zullen genieten van de belangstelling van hun landgenoten!

Geloof mij, geachte redactie, hoogachtend, gaarne

Uw dienstwillige

S. Muller